

УДК 37.013:37

Дубасенюк О. А.

д.п.н., професор,

професор кафедри професійно-педагогічної,
спеціальної освіти, андрагогіки та управління,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Сидорчук Н. Г.

д.п.н., професор,

професор кафедри професійно-педагогічної,
спеціальної освіти, андрагогіки та управління,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Міждисциплінарний статус проблеми особистості педагога, її багатоаспектність, комплексність в людинознавстві та суспільнознавстві, об'єктивне зростання залежності долі історичного та соціального процесу від окремої людини, як доведено у наукових працях ряду вітчизняних учених (В. Андрущенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало), призводить до необхідності її вивчення в системі координат, що задаються різними рівнями методології науки. Відповідно методологія і логіка науково-педагогічного дослідження ґрунтуються на загальній схемі **рівнів методології**: рівень філософської методології, рівень методології загальнонаукових принципів дослідження, рівень конкретно-наукової методології. Таке звертання до рівнів методології науки особливо необхідне при визначенні та вивченні емпіричної сфери фактів, які відносяться до компетенції вивчення особистості, вирішення завдань міждисциплінарного дослідження щодо професійно-педагогічної підготовки майбутніх здобувачів освіти у вищій школі [1; 3].

Міждисциплінарні підходи, що ґрунтуються на філософській методології, включають такі основні принципи як системність, рефлексивність, комунікативність. Так, принцип системності передбачає розгляд об'єкта дослідження як складної системи взаємопов'язаних елементів. Філософія забезпечує інструменти для аналізу цих зв'язків, розкриваючи загальні

закономірності, а не лише окремі факти; інтеграція передбачає процес об'єднання знань, методів та понять з різних філософських та психолого-педагогічних дисциплін з метою створення більш глибокого розуміння сутності об'єкта дослідження, розробки концептуальних схем, які дають змогу синтезувати інформацію. Рефлексивність – означає критичне осмислення та самоаналіз процесу пізнання. Дослідник усвідомлює та враховує вплив власних світоглядних установок на результати дослідження. Філософія надає інструменти для аналізу цих установок, що підвищує об'єктивність проведеного дослідження. Комунікація та діалог: філософська методологія підкреслює важливість співпраці та обміну ідеями між фахівцями різних галузей. Окреслені положення забезпечують потужний фундамент для проведення якісних міждисциплінарних досліджень, що розширюють межі наукового пізнання [1].

Рівень методології загальнонаукових принципів дослідження, передбачає реалізацію міждисциплінарного підходу у процесі професійно-педагогічної підготовки здобувачів освіти та інтеграцію знань, навичок і методів з різних людинознавчих галузей для створення цілісних освітніх програм та проєктів. Такий підхід допомагає майбутнім фахівцям формувати універсальні компетентності та готує їх до вирішення складних, комплексних завдань.

Рівень конкретно-наукової методології передбачає активізацію зовнішніх та внутрішніх зв'язків педагогічних дисциплін, що забезпечують цілісність освітнього процесу, об'єднуючи основні теоретичні положення з практичними навичками. Так, педагогіка реалізує міждисциплінарні зв'язки між її складовими такими, як загальні основи педагогіки, дидактика (теорія освіти), теорія і практика виховання. Здобувачі освіти вищої школи мають усвідомити, наприклад, що загальна педагогіка формулює основні цілі, завдання, принципи розвитку особистості, а дидактика конкретизує ці положення, розробляючи конкретні методи, форми та принципи навчання, створює методики для їх реалізації. Водночас теорія та практика виховання закладає теоретичні основи виховання та освіти, перетворює їх на практичні механізми, спрямовані на формування особистості.

Здобувачам освіти важливо зрозуміти сутність міждисциплінарних зв'язків педагогіки з різними педагогічними дисциплінами, наприклад, з такими дисциплінами як педагогічна майстерність та технології освіти і виховання. Педагогічна майстерність охоплює індивідуальні навички та вміння вчителя (емоційна культура, ораторське мистецтво), а технології освіти і виховання надають алгоритми та методичні інструменти для

ефективного проведення занять (наприклад, інтерактивні методики). Ці дисципліни тісно пов'язані: без технологій важко реалізувати майстерність, а без майстерності технології залишаються лише набором правил. Основи педагогічної творчості: ця дисципліна пов'язана з усіма іншими, оскільки саме творчий підхід дозволяє педагогу ефективно використовувати теоретичні знання (загальна педагогіка), адаптувати методи (дидактика) та знайти нові шляхи для виховання. Педагогічна творчість – це здатність вийти за рамки стандартних рішень, що є ключовим для індивідуалізації освітнього процесу.

Простежимо міждисциплінарні зв'язки між педагогікою, акмеологією та андрагогікою. Визначений підхід дозволяє інтегрувати знання з педагогіки, акмеології та андрагогіки для створення більш ефективної та гнучкої системи освіти. Ці три науки, попри різні об'єкти вивчення, доповнюють одна одну. Педагогіка традиційно зосереджена на навчанні та вихованні учнів різного віку. Вона розробляє методики та технології, що враховують вікові особливості особистості. Андрагогіка концентрується на навчанні дорослих. Її принципи базуються на тому, що дорослі навчаються іншими методами засобами, ніж діти: вони мотивовані внутрішньо, мають життєвий та професійний досвід, а також прагнуть до самостійності. Цей зв'язок створює неперервну модель освіти, що охоплює як дітей, так і дорослих. Тобто відбувається перехід від педагогіки до андрагогіки. Освіта починається з педагогіки, яка формує базові знання, навички та цінності у дітей різного віку. У процесі дорослішання особистості, потреби та методи навчання змінюються, і тут на допомогу приходить андрагогіка. Вона допомагає адаптувати освітній процес, урахувавши життєвий досвід, самостійність та внутрішню мотивацію дорослих. Незважаючи на відмінності, існують спільні принципи, такі як індивідуалізація та активне навчання. У дітей це може бути ігрова форма, а у дорослих – вирішення реальних кейсів [4, 5].

Міждисциплінарний зв'язок педагогіки і акмеології – трансформує педагогіку з простого “навчання” у процес, орієнтований на успіх та самореалізацію, розвиток творчого потенціалу. Отже, акмеологія вивчає закономірності досягнення вершин (акме) професіоналізму та самореалізації людини. Вона аналізує умови та чинники, що сприяють максимальному розвитку особистості. Акмеологія допомагає педагогам розпізнавати у дітей їхні сильні сторони та природні схильності. Замість стандартизованих підходів, учитель може застосовувати методи, що сприяють розвитку саме цих талантів. Акмеологія вивчає чинники, які сприяють досягненню вершин. Педагогіка може інтегрувати

їх у навчальний процес, виховуючи такі якості, як цілеспрямованість, самодисципліна, креативність та продуктивність з раннього віку. Це готує дітей до майбутніх професійних та особистих викликів [2].

Зв'язок андрагогіки та акмеології є основою навчання протягом усього життя та професійного розвитку і здобувачів освіти. Андрагогіка надає інструменти для навчання дорослих (курси підвищення кваліфікації, тренінги), а акмеологія дає відповідь, що саме вивчати, щоб досягти професійного акме. Такий підхід допомагає дорослим, у тому числі і здобувачам освіти, обирати програми, які дійсно сприяють їхньому кар'єрному росту та особистісному вдосконаленню. Акмеологія вивчає, як долати кризові періоди в особистісному та професійному становленні. Андрагогіка надає методи, що дозволяють людині перекваліфікуватися, змінити професію або просто вдосконалити свої навички, щоб повернутися на шлях розвитку.

Висновки. Таким чином, міждисциплінарний підхід дозволяє інтегрувати педагогіку з різними педагогічними дисциплінами на основі методологічних підходів, створюючи цілісну систему, яка забезпечує навчання та розвиток людини протягом усього життя. Ці зв'язки допомагають вирішувати складні освітні завдання, адаптуючи методики до різних вікових груп та життєвих етапів. Міждисциплінарні зв'язки демонструють, що ефективна професійно-педагогічна підготовка здобувачів освіти неможлива без системного підходу. Теоретичні знання є основою, а практичні навички та творчий підхід забезпечують їхню успішну реалізацію.

Список літератури

1. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. К.: Вінниця, 2008. 278 с.
2. Дубасенюк О. А., Вознюк О. В. Дослідження акме-особливостей продуктивної науково-педагогічної діяльності викладачів закладів вищої освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2022. Вип.1 (108). С. 88-95.
3. Кремень В. Г. Про діяльність Національної Академії Педагогічних Наук України у 2023 році та за вдання на 2024 рік. *Наукова доповідь загальним зборам НАПН України 5 квітня 2024 р.* URL: https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6107_
4. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В. *Освіта дорослих: короткий термінологічний словник*. К., Ніжин: Вид. ПП Лисенко М.М., 2014. 108 с.
5. Марчук А. В. *Андрагогіка: навч. посібник*. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с.